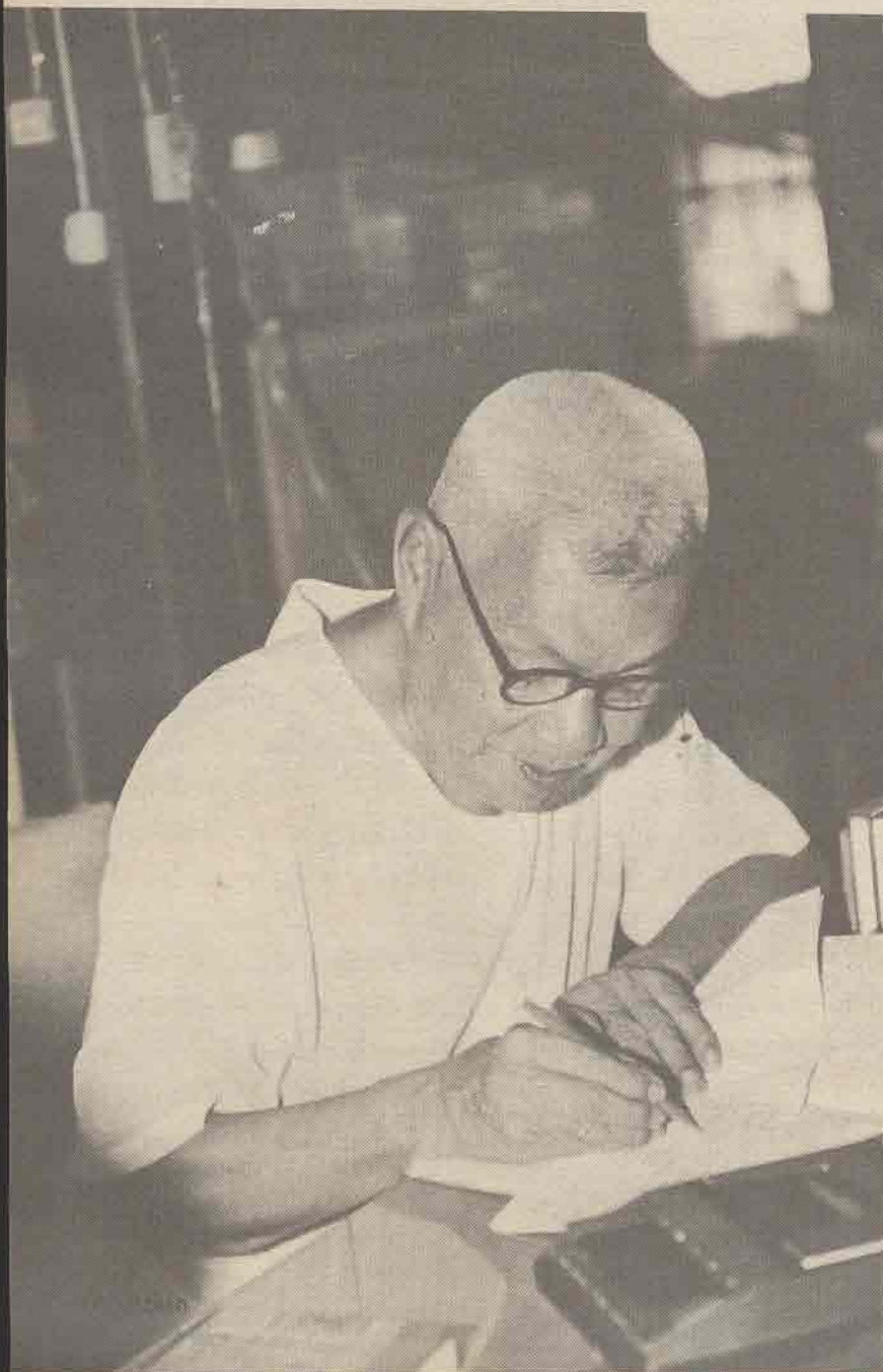

รูสมิแล สัมภาษณ์

นายธรรมทาส พานิช

นายธรรมทาส พานิช เดิมชื่อ นายยี่เกย พานิช ได้เริ่มใช้ชื่อ ธรรมทาส ตั้งแต่เริ่มเขียนและแปลเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาลงพิมพ์เป็นประจำ ตั้งแต่เริ่มออกหนังสือพุทธศาสนา พ.ศ.2475 พร้อม ๆ กับพระมหาเจี๋ยม อินทุปัญโญ ใช้นามพุทธทาสในการเขียน อีกประการหนึ่งการเปลี่ยนจาก นายยี่เกย เป็นนายธรรมทาส เพื่อให้สอดคล้องตามสมัยรัฐนิยม ตั้งแต่ปี 2486 เป็นต้นมา

นายธรรมทาสเป็นบุตรนาย เขียง และนางเคลื่อน พานิช เกิดที่ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2451 มีพี่น้องร่วมบิดามารดา คือนายเจี๋ยม หรือท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นพี่ และนางซ้อย เพนะกุล เป็นน้อง รวมสามพี่น้อง

การศึกษา เรียนชั้นประถมและมัธยมปีที่ 1-3 ที่โรงเรียนโพธิ์พิทยากร เรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ครึ่งปีที่โรงเรียนสารภีอุทิศ เมื่อพ.ศ.2464 เรียนชั้นมัธยมปีที่ 4-8 ที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2465-2466 (เรียนสองปีสามชั้น) เรียนชั้นมัธยมปีที่ 7-8 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พ.ศ. 2467-2468 ไปเข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เตรียมแพทย์

ปีที่ 1) พ.ศ. 2469 เมื่อเรียนเตรียมแพทย์ได้เพียงปีเดียวได้กลับมาอยู่บ้านค้าขาย เพื่อไม่ต้องกรให้ท่านพุทธทาสต้องลาสิกขาบท

ครอบครัว นายธรรมทาสมีภรรยาชื่อ นางพร้อม (ทั้งสุสังข์) มีบุตร 5 คนคือ นายสิริ นายประชา นางสุนทร นายไมตรี และนายเมตตา

รูสมิแล ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้างที่ต้องกลับมาจากกรุงเทพฯ ในช่วงวัยเรียน

นายธรรมทาส ตอนนั้นท่านพุทธทาสบวชแล้วและที่บ้านไม่มีใครอยู่กับแม่ พ่อก็เสียมีแต่น้องสาวเพียงคนเดียว ผมเลยคิดว่าให้ท่านพุทธทาสบวชต่อไปดีกว่าคือเปรียบเทียบกับเราได้พุทธทาสองค์หนึ่ง และได้หมอบคนหนึ่งใครจะดีกว่ากัน ผมรู้สึกยินดีและเป็น การตัดสินใจถูกต้อง พระที่พุ่มเรียงมาพบและมาอวยพรให้ผมที่ช่วยท่านพุทธทาสไม่ต้องสึกออกมาอยู่บ้าน

รูสมิแล การจัดตั้งธรรมทานมูลนิธิ และมีกิจกรรมหลายอย่าง ท่านได้แนวคิดอย่างไรมาจากใครหรือที่ไหนมาก่อนครับ

นายธรรมทาส ได้แนวคิดมาจากหนุ่มชาวลังกาผู้หนึ่ง ชื่อสิริเสนา ได้มาพักอยู่ที่บ้านท่าโพธิ์ อำเภอไชยา ได้เล่าให้ฟังถึงการปฏิบัติที่เคร่งครัดของพระบางสำนักในลังกา เช่นสำนักของท่านอนาคาริก รัมปละ และจัดทำสิ่งนี้ขึ้นเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาให้แก่ชาวบ้าน แนวคิดนี้เองตั้งแต่ปี 2475 ท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งยังมีชื่อเป็นพระมหาเจียม อินทปัญญา ได้เริ่มจัดตั้งสวนโมกขพลาราม ที่วัดระฆังจิก ตำบลพุ่มเรียง อำเภอไชยา เพื่อดำเนินการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมสำหรับภิกษุสามเณร และในปี 2486 ได้ซื้อสวนผล

ไม้ของหลวงพรหมปัญญาจัดเป็นวัดธารน้ำไหลส่วนหนึ่ง และจัดเป็นสวนโมกขพลารามส่วนหนึ่ง ผมเองได้จัดตั้งคณะธรรมทานเป็นองค์การกุศลเพื่อดำเนินการจัดหาปัจจัยสี่บำรุงกิจการสวนโมกข์ จัดออกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา โดยเปิดสำนักงานเป็นห้องธรรมทาน มีห้องอ่านหนังสือ และห้องประชุมฟังธรรม ตอนแรกตั้งคณะธรรมทานที่บ้านตำบลพุ่มเรียง ต่อมาย้ายมาอยู่ริมทางรถไฟไชยา และปี 2486 ย้ายมาที่ตลาดไชยา และตั้งธรรมทานมูลนิธิเป็นนิติบุคคล เป็นเจ้าของทรัพย์สินของคณะธรรมทาน

รูสมิแล ผมขอทราบเกี่ยวกับทุนที่เริ่มดำเนินการ เริ่มต้นอย่างไรและได้รับการสนับสนุนมากน้อยเพียงใด

นายธรรมทาส คณะธรรมทานเริ่มต้น"ทุนต้นตระกูลพานิช"หรือพิทักษ์กรรมส่วนหนึ่งของคุณแม่ ซึ่งเป็นเงินสมัยนั้นจำนวน 6,378 บาท ห้ามไม่ให้แบ่งปันแก่ผู้ใดให้จ่ายบำรุงพุทธศาสนาที่ได้กำหนดไว้เป็นกิจการประจำตระกูล ต่อมาได้รับความสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่มีจิตศรัทธา ตลอดจนถึงทุนที่ได้จากการจำหน่ายหนังสือ ปัจจุบันทุนทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นทุนพิมพ์หนังสือ ทุนบำรุงโรงเรียน ทุนธรรมทานปริวรรต ตลอดจนถึงทุนที่ดินอาคารรวมแล้วเป็นจำนวนแสนจำนวนล้าน อีกประการหนึ่งผมขอไปถึงวัตถุประสงค์ของธรรมทานมูลนิธิอีกครั้งคือ (1) ทำการเผยแผ่ธรรม และให้การอุดหนุนบำรุงกิจการเผยแผ่ธรรม ขององค์การกุศลหรือสมาคมที่มูลนิธิเลื่อมใส (2) ทำหน้าที่ทายกและโอรสจักรในการจัดสร้าง จัดหาและรักษาปัจจัยสี่ เพื่อบำรุงภิกษุสามเณรให้สามารถปฏิบัติธรรม (3) ให้ทุนเล่าเรียนแก่

นักเรียน, นักศึกษา, ครู ที่มีความประพฤติดีและสนใจในการศึกษาและปฏิบัติ ตามหลักแห่งพุทธศาสนา

รูสมิแล ผมขอทราบเกี่ยวกับการจัดตั้งและกิจการของโรงเรียนพุทธนิคม ซึ่งเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของธรรมทานมูลนิธิ

นายธรรมทาส โรงเรียนพุทธนิคมจัดตั้งเมื่อพ.ศ. 2480 มีความมุ่งหมายจะจัดอบรมทางพุทธศาสนา ทำนองโรงเรียนมิชชันนารี เดิมโรงเรียนนี้หยุดเรียนวันพระ และมีการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาเป็นพิเศษในวัน 14 ค่ำ โรงเรียนได้กำหนดวินัย เรียกว่า "กฎชาวพุทธ" มี 5 ข้อคือ (1) ละเว้นของเสพติดทุกชนิด (2) ละเว้นการพนันทุกชนิด (3) มีความมัธยัสถ์ ไม่ฟุ่มเฟือย จ่ายแต่ที่เป็นประโยชน์ (4) มีความพากเพียรในการงาน ทำงานไม่เลือกว่างานสูงงานต่ำ และ (5) ประพฤติตรงตามหลักในพุทธศาสนา วินัยโรงเรียนทั้ง 5 ข้อนี้ทั้งครูและนักเรียนต้องฝึกฝนและพยายามให้บริบูรณ์ใน 4 ข้อต้นโรงเรียนได้อบรมนักเรียนตามกฎชาวพุทธ แทนการอบรมคามสีลห้า เพราะเห็นว่าในสีลห้าบางข้อ เช่น ข้อหนึ่ง เด็กจะปฏิบัติได้ยาก แต่กฎชาวพุทธทุกข้อ นักเรียนที่ด้อยปฏิบัติได้ ในระยะพ.ศ. 2485-2487 โรงเรียนเปิดสอนถึงมัธยมปลาย ผมได้ทดลองสอนพุทธประวัติเชิงปฏิบัติธรรม ไม่มีเรื่องปาฏิหาริย์และสอนเรื่องอริยสัจ และมรรคแปดเป็นประการสำคัญ ตอนนั้นในหลักสูตรไม่มีวิชาสีลธรรมโดยตรงเหมือนสมัยนี้ แต่การอบรมของเราได้ผลมาก แม้แต่ลูกของใครในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่นิสัยไม่ดี ไม่สนใจในการเล่าเรียน พ่อแม่มักจะส่งมาให้เรียนที่นี่และได้รับผลดี

ทุกรายไป ปีการศึกษาหนึ่ง ๆ จะมีการสอนหลักสูตรวิชาพุทธศาสนาทุกปี มีรางวัลให้แก่นักเรียนผู้สอบได้คะแนนเป็นเยี่ยมตามลำดับ

รูสมิแล กรุณาเล่าถึงถูกศิษย์รุ่นแรก ๆ ที่ได้รับรางวัลเยี่ยมวิชาพุทธศาสนา

นายธรรมทาส ที่จำได้ก็มีคุณแคล้วสวนานนท์ ซึ่งเคยเป็นอธิบดีกรมศิลปากร อีกคนหนึ่งเป็นมุสลิมอยู่ที่บ้านพุมเรียง ชื่ออาหลี หมั่นหลิม ต่อมาพ่อเขาส่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนปอเนาะในจังหวัดปัตตานีแล้วไปต่อที่อียิปต์ กลับมาบอกว่าเขาเป็นพระอิสลามที่เคร่งเงินไม่จับต้อง โกงหัวและนุ่งขาว นักเรียนในระยะสิบปีแรกมีความเข้าใจและสนใจวิชาพุทธศาสนามากพอรุ่นหลัง ๆ ครูที่สอนจบจากโรงเรียน

ฝึกหัดครูมาเป็นตัวอย่างคือสูบนูหรือทุกคนและบางคนแถมกินเหล้าเมายา ส่วนนักเรียนก็เปลี่ยนแปลงอย่างร้ายแรงก็มีอุดมคิดว่าเราได้ชั้นเรียนเท่านั้นเป็นพอส่วนความรู้ได้ไม่ได้ช่างหัวมัน ครูคนใดให้ถูกดก พ่อครูจะมาฟันหัวมึง แล้วจะเรียนจะสอนกันอย่างไร ? ปัจจุบันโรงเรียนไหน ๆ ก็เหมือนกันหมดก็เพราะสภาพสังคมมันเปลี่ยนแปลง สมัยผมเรียนมัธยมที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีขุนวิชาการฯ เป็นครู ต่อมาท่านคงเบื่อสภาพปัญหาดังกล่าว เลยลาออกทำนองเราไม่สู้ครูและนักเรียนสมัยนี้แล้วโว้ย ผมเห็นว่าจริยธรรมมันเสื่อมลงทุกวัน ถ้าแก้ได้ก็แก้ที่จริยธรรมอย่างที่ท่านพุทธทาสให้ความเห็นที่เราต้องตั้งกระทรวงศีลธรรม แต่ใครจะเป็นรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงละ ? หากคนที่เหมาะสมได้ไหม? สมัยจอมพล ป. มีการตั้งกระทรวงวัฒนธรรม โชคดีได้ท่านสุชีโว ภิกขุมาช่วยเป็นเลขาธิการกระทรวงวัฒนธรรมจึงอยู่ได้ ท่านสุชีโว หรือ นายสุชีพ บุญญาอนุภาพเก่งมากทีเดียว เป็นผู้ตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่วัดบวรฯ อาจารย์แสง จันทร์งามก็เป็นนักเรียนรุ่นแรกของท่านสุชีโว แต่เมื่อคราวประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์ที่ลังกา มจ. หึงพูนพิสมย์ ดิศกุลยกย่องท่านสุชีโวว่าเป็นพระไทยที่ดีที่สุดองค์หนึ่ง อย่างไรก็ตามเมื่อกลับมาถึงเมืองไทย ท่านสุชีโวก็สึกออกมารับราชการดังกล่าว

รูสมิแล ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศีลธรรมปัจจุบันอย่างไรบ้าง

นายธรรมทาส ผมว่าดีขึ้นกว่าสมัยก่อน การทำหลักสูตรวิชานี้มีเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ คือคุณอรุณวดี สุวรรณกนิษฐ์ เป็นผู้จัดทำ และได้มาที่สวนโมกข์ พระที่สวนโมกข์ก็ช่วยกันด้วย ผมคิดว่าทำออกมาแล้วใช้ได้ดีกว่าสมัยก่อนว่าแต่คนสอนจะดีหรือจริงใจแค่ไหนเท่านั้นเอง

รูสมิแล ผมขอถามมาถามเกี่ยวกับกิจการโรงเรียนพุทธนิคมปัจจุบันอีกครั้งครับ

นายธรรมทาส ปัจจุบันมีโรงเรียนพุทธนิคม โรงเรียนพุทธนิคม 2 และโรงเรียนสตรีพุทธนิคม เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา มีนักเรียนมัธยมต้นจำนวน 230 คน มัธยมปลายจำนวน 300 คน และครูจำนวน 22 คน สถิติสูงสุด ครูเคยมีถึง 50 คน และนักเรียนเคยมีถึง 1,300 คน

รูสมิแล เกี่ยวกับสวนโมกข์นั้น ถ้าไม่มีท่านพุทธทาสแล้ว จะดำเนินการอย่างไร?

นายธรรมทาส ท่านพุทธทาส เคยบอกว่าเมื่อฉันยังอยู่ เธอจะเอาอะไร ก็เอาให้ได้ซี ฉันตายแล้วใครจะมาเสียง เขียมซีที่สวนโมกข์ก็ตามใจมัน ส่วน ทางผมมีโรงเรียนและโรงพิมพ์ก็คงอยู่ ได้และพอเลี้ยงมูลนิธิไว้ได้

รูสมิแล ผมขอทราบเพราะเหตุใดท่านจึงสนใจประวัติศาสตร์ภาค ได้โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับศรีวิชัย และ นับว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่บุกเบิกค้นคว้า เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้อย่างจริงจัง

นายธรรมทาส ผมเกิดที่บ้านพุม เรียง แถวนั้นเต็มไปด้วยต้นโพธิ์ พอถึง เดือน 12 มีใบโพธิ์ห่อเต็มพื้นบ้าน นอกจากนั้นที่ปากน้ำพุมเรียงยังมีแหลม โพธิ์เพราะเขามีต้นโพธิ์ใหญ่มาก และเป็นที่ยอดเรือสำเภาสมัยโบราณ ตลอด จนถึงมีเศษกระเบื้องถ้วยชามสมัยต่าง ๆ นอกจากนี้ที่บ้านพุมเรียงเมื่อฝนตก หนักชาวบ้านจะชวนกันหาหัวเงิน เพื่อ คือเงินตราเศษโมเป็นเงินสมัยศรี วิชัย และที่ว่าพระเจ้าศรีธรรมโศก เมืองนครศรีธรรมราชเอาเงินเพื่อไปปรย กันใช้ทำ ความจริงที่เมืองไชยาก็มีพิธีนี้ ด้วย จากความสนใจนี้เองผมได้อ่าน หนังสือของภิกษุอู๋จิงเดินทางจากจีน ไปอินเดีย ระหว่าง พ.ศ.1214- 1238 ได้แวะพักที่นครโพธิ์ ซึ่งออกตาม เสียงจีนว่า โพธิ์ หรือฮุดซี ฝรั่งเศส และ ชาวญี่ปุ่นชื่อตากุสแปลโพธิ์ว่าโกละ หมายถึงโลกทรัพย์ แต่เขเดย์ แปลว่า ศรีวิชัย หมายถึงกรุงศรีวิชัย ผมไปตาม พระที่วัดพุมเรียงสมัยนั้นว่าต้นโพธิ์สำคัญ อยู่ตรงไหนบ้าง ท่านก็เล่าให้ฟัง ผม เลยเข้าใจว่าโพธิ์ และต่อมาเป็นซิลิไฟเซ ก็คือกรุงศรีโพธิ์อยู่ที่พุมเรียงนี้เอง เมื่อ ผมไปอ่านหนังสือของลังกาได้ก็ วม ว่าหลานพระเจ้าอโศกชื่อเจ้าชายสุมิตร มาปลูกต้นโพธิ์ที่ลังกาเสร็จแล้ว เลย

มาปลูกต้นโพธิ์ที่กรุงสุวรรณปุระ และ กรุงธรรมราชปุระ นั่นคือโพธิ์ 2 ต้น แรกที่แหลมมลายู รวพ.ศ. 300 ปลูก ที่กรุงสุวรรณปุระคือ ไชยา และกรุง ธรรมราชปุระคือ นครศรีธรรมราช สิ่ง ที่ผมสนใจต่อมาคือได้อ่านหนังสือที่ ท่านพุทธทาสให้มาเช่นเรื่องตำนานพุทธ เจดีย์สยามของกรมพระยาดำรงฯ ทำให้ รู้ถึงพระโพธิสัตว์สององค์คือพระอินทร์ และพระวิษณุที่เกี่ยวข้องกับไชยาซึ่ง จะเล่ารายละเอียดต่อไป หนังสือที่ น่าสนใจอีกเล่ม ผมอ่านเมื่อปี 2475 คือ Toward Angor in the Foot step of the Indian Invaders ของ ควอร์ทซ์ เวลส์ ขึ้นยันว่าวัฒนธรรมอินเดียจาก อินเดียมาขึ้นที่ตะกั่วป่าแล้วมาไชยา หนังสือเล่มนี้เองทำให้ผมและท่าน พุทธทาสสนใจเรื่องไชยาก็ขึ้น เป็นเหตุ ให้พิมพ์หนังสือแนวสังเขปโบราณคดี รอยอ่าวบ้านดอน โดยท่านพุทธทาส ตีพิมพ์เมื่อปี 2493 นับว่าเป็นหนังสือ เกี่ยวกับศรีวิชัยเล่มแรก หรือเล่ม บุกเบิกทีเดียว ต่อมาผมได้ความช่วยเหลือจากท่านจันทร์ (ม.จ. จันทรจิรา ยูวัฒน์ รัชนี) รัชอาสาหาหนังสือภาษา อังกฤษมาให้ผมอ่านพอดีตั้งแต่พ.ศ. 2500 ผมไม่ได้เดินทางไปไหนเลย เพราะสายตาไม่ดีหนังสือที่ท่านจันทร์ ส่งมาแล้ว ผมอ่านจบก็บันทึกส่งไปให้ ท่านทราบ แล้วท่านนำไปเป็นข้อมูลค้น คว้าเพื่อเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ผมก็ เขียนเป็นภาษาไทยตกลงเรื่องราวการ ค้นคว้าเกี่ยวกับศรีวิชัย ผมและท่านจันทร์ ก็ใช้วิธีดังกล่าวนี้ ของผมลงในหนังสือ พุทธศาสนาก่อนแล้ว แพร่พิทยา ไปจัดพิมพ์เป็นเล่ม ผลงานเกี่ยวกับศรี วิชัยที่พิมพ์แล้วมี 3 เล่มรวมทั้งตำนาน พระแก้วมรกตด้วย นอกจากนี้ยังมี เรื่องพนมไศเลนทร์ในวารสารสาม

ทหาร และนิพนธ์ธรรมในประวัติ ศาสตร์สุวรรณภูมิตีพิมพ์ในหนังสือ ชาวพุทธของเชียงใหม่

รูสมิแล คำว่า ไชยา ปัจจุบันกับ คำว่าศรีวิชัยในอดีต เกี่ยวข้องกันหรือ ไม่

นายธรรมทาส ดร.เวลส์เป็นคน แรกที่ขึ้นยันว่า ไชยา เป็นคำย่อมาจาก ศรีวิชัย ส่วนที่บางคนบอกว่า ไชยา มาจากไทรยา นั้นไม่ถูกเช่นกัน ไทรยา เป็นชื่อต้นไทรชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาอยู่ที่ เขาเพ-ลาเข้าใจกันว่าที่ตรงนั้นเป็นตั้ง เมืองไชยา เมื่อครั้งท่านพุทธทาสไป เฝ้ากรมพระยาดำรงฯ กรมพระยาดำรงฯ ว่าคุณช่วยไปดูซิว่าจริงตามที่ชาว บ้านพูดหรือไม่ ท่านพุทธทาสอดศาห์ ขึ้นช้างนอนป่าตั้ง 2 วัน 2 คืน เพื่อไปดู ไทรยาที่เขาเพ-ลา ปรากฏว่าไม่พบ หลักฐานนั้นเลย อย่างไรก็ตามยังมีเขา ศรีวิชัย ที่อำเภอพุนพิน เข้าใจว่าที่ นั้นเป็นเมืองโบราณก่อน ไชยา คือพบรูปพระนารายณ์รุ่นก่อนไชยา และที่ตรงนั้นสมัยโบราณชาวอินเดียเคย เดินทางจากตะกั่วป่ามาเวียงสระแล้วมา ไชยา ผมจึงเห็นว่าไชยากับศรีวิชัยน่าจะ เป็นคำที่เกี่ยวข้องกัน

รูสมิแล คำว่า “ศรีวิชัย” เราเลย เรียกตามเซเดสไซไซใหม่ครับ

นายธรรมทาส ถูกแล้ว เซเดสไซ เป็นผู้เริ่มต้นคำว่าศรีวิชัยโดยอาศัยหลัก ฐานจากศิลาจารึกหลักที่ 23 ที่ระบุพระ นาม ศรีวิชัยนทรราชา และศรีวิชัย สวรรูปติ หมายถึงกษัตริย์แห่งกรุงศรี วิชัย และจารึกต่อไปว่าพระองค์ ได้สร้างปราสาทอิฐ 3 หลัง หลังแรก ประดิษฐานพระโพธิสัตว์ปัทมปาณี หลังที่ 2 ประดิษฐานพระพุทธรูปปาง มารวิชัย และหลังที่ 3 ประดิษฐานพระ โพธิสัตว์วัชรปาณี ปราสาททั้ง 3 นี้อยู่

ที่ไชยาคือ วัดแก้ว วัดหลง และวัดเวียง ถ้าศิลาจารึกหลักนี้นำไปจากวัดเสมาเมือง นครศรีธรรมราชจริงแล้วที่วัดนี้ควรมีปราสาทอิฐ 8 หลัง จึงจะใช้ได้กับศิลาจารึกนี้ อีกประการหนึ่งผมคิดว่าศิลาจารึกนี้อยู่ที่ไหนกรุงศรีวิชัยย่อมอยู่ที่นั่น เพราะพระนามพระเจ้าแผ่นดินบอกไว้เด่นชัด คำว่าศรีวิชัยนั้น แม้แต่เซเดสส์ทำให้นักศึกษารุ่นหลังงัวใจผิดคือ อธิบายคำว่า ซลิโฟเซ และ สัมโฟเซ หรือสัมสุดชี ภาษาจีนว่าเป็นศรีวิชัย ความจริงคือศรีโพธิ์ และสัมโพธิ์ เป็นชื่อเมืองที่ไชยามาตั้งแต่พ.ศ. 1214 จนกระทั่งกองทัพพม่าเข้ายึดเมืองนครศรีธรรมราช แล้วไชยาก็กลายเป็นสัมโพธิ์มีพระเจ้าแผ่นดินเป็นชาวลังกา

50 รุสมิแล

รุสมิแล พระโพธิสัตว์ทั้ง 3 องค์ เดิมประดิษฐานอยู่ที่แห่งใดครับ

นายธรรมทาส องค์ที่ 1 เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดศาลาเทิง อีก 2 องค์ เดิมประดิษฐานอยู่ที่วิหารพราหมณ์หรือโบสถ์พราหมณ์ วัดพระธาตุ เดิมวัดที่ไชยาสัมโยธาจะต้องมีวิหารพราหมณ์อยู่ทางทิศตะวันออกของโบสถ์พุทธเสมอ

รุสมิแล พระโพธิสัตว์ทั้ง 3 องค์ คือพระเจ้าแผ่นดินเมืองไชยาสัมโยธาโพธิ์และเกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตด้วย เป็นความจริงเพียงใด กรุณาเล่ารายละเอียดให้ทราบด้วยครับ

นายธรรมทาส เป็นความจริงศรีวิชัยสัมโยธาโพธิ์มีพระพุทธศาสนารุ่งเรืองมากมีพระเจ้าแผ่นดินทั้ง 3 พระองค์

ได้รับพระนามเป็นพระอินทร์ เพราะสามารถทำให้แผ่นดินเป็นสวรรค์คือบ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองรัชกาลที่ 1 พระนามอย่างไรเรายังไม่รู้ แต่ตอนหลังเมื่อสวรรคตแล้วได้พระนามว่า พระโพธิสัตว์วิษณุปาณี ส่วนรัชกาลที่ 2 นั้นพอท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดินทำให้เมืองไชยาไม่มีกอร์ปชัน ไม่มีการฆ่าฟันวุ่นวาย จึงได้รับสมญานามเป็นพระอินทร์ คือ ศรีนปรมทวะ หรือศรีอินทร์บรมทวะ ส่วนรัชกาลที่ 3 เมื่อมีชีวิตอยู่มีพระนามว่า พระวิษณุ และได้รับพระสมญานามว่า พระอินทร์บรมทวะ เมื่อสวรรคตแล้วเป็นพระโพธิสัตว์วิษณุปาณี จากตำนานพระแก้วมรกตเล่าว่ารัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ไปหาก่อนแก้วมรกต แล้วรัชกาลที่ 3 เป็นช่างทำก่อนแก้วมรกตให้เป็นพระแก้วมรกต เสร็จแล้วได้สร้างพระวิหารถวายให้เป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ปัจจุบันชาวไชยายังเรียกว่า วัดแก้ว อีกประการหนึ่งรัชกาลที่ 3 คือ พระวิษณุ หรือพระอินทร์บรมทวะนั้น ทรงทำเครื่องหมายคาที่สามกษัตริย์เนตร หรือคุ่มเล็ก ๆ ระหว่างพระเนตรทั้งสองของพระแก้วมรกต เพื่อแสดงว่าพระองค์เป็นผู้สร้าง ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ ร.4 ได้ถวายเพชรเม็ดไว้ในตรีเนตรนั้น เมื่อก่อนเข้าใจกันว่า เครื่องหมายนี้เป็นของศาสนาพราหมณ์หมายถึงพระคิวงะ แต่ความจริงหมายถึงพระอินทร์ผู้มีตาที่สามเป็นผู้สร้างพระพุทธรูปนี้ หลังจากสิ้นรัชกาลที่ 3 แล้ว บ้านเมืองที่ไชยาเกิดแย่งชิงราชสมบัติกันล่มจมแล้วไปขึ้นที่นครศรีธรรมราช โดยมีกษัตริย์โศกเลทรวงศ์ องค์หนึ่งตั้งตัวเป็นใหญ่ พระแก้วมรกตจึงไปประดิษฐานอยู่ที่เมืองนครตั้งแต่บัดนั้น หลังจากนั้นจึงมีผู้อุยเชิญพระองค์ขึ้นไปทาง

เหนือตามลำดับ

รูสมิแล เมืองไซยาและเมืองชาวสมัยนั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไรครับ

นายธรรมทาส รัชกาลที่ 1 ที่ไซยาเคยส่งโอรสไปได้เมืองชาว รัชกาลที่ 3 คือพระวิษณุเคยไปครองชาว ศิลปศรีวิชัยจึงไปปรากฏอยู่ที่ชวามากมายเช่น เจดีย์บรมพุทโธ ยังกล่าวกันว่าคนจากไซยาลงไปสร้างด้วย ขอให้สังเกตเจดีย์พระบรมธาตุที่ไซยา กับเจดีย์บรมพุทโธที่ชวาต่างมีความหมายเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา คือยอดกลางหมายถึงพระนิพพาน เจดีย์บริวาร 8 ยอดหมายถึง มรรค 8 และเจดีย์ 4 มุมหมายถึง อริยสัจ 4 แม้ที่พระนครวัดของเขมร ซึ่งมีกษัตริย์ไศเลนทรวังศ์เป็นผู้สร้างมีความหมายทำนองเดียวกัน ที่ฝรั่งบอกว่าหมายถึงเขาพระสุเมรุ และทวีปทั้ง 4 อย่างศาสนาพราหมณ์นั้น ไม่ถูกต้องอีกประการหนึ่งเจดีย์พระบรมธาตุไซยานั้น ยอดกลางและยอดบริวารบางองค์มียอดหัก โดยเฉพาะยอดกลางมีการบูรณะซ่อมแซมสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สร้างใหม่แบบยอดเจดีย์ลังกา ไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่เจดีย์พระธาตุไซยาที่เมืองโบราณจังหวัดสมุทรปราการนั้น ถูกต้องเพราะมียอดอย่างเจดีย์ปะวะนที่ชวา พูดถึงศิลปศรีวิชัยนั้น เริ่มในรัชกาลที่ 2 สมัยศรีโพธิ์ที่ไซยา แต่ก่อนหน้านี้คือสมัยพระโพธิสัตว์ปีทมปาณีนั่นเป็นศิลปทวารวดี เพราะกษัตริย์จากทวารวดีมาครองไซยา จึงทำให้เราพบโบราณวัตถุที่ยะลา ปัตตานีตลอดจนถึงชวาเป็นศิลปวัตถุสมัยทวารวดีรวมอยู่ด้วย ผมชอบใจไม่เกลียดไรที่เขาวางศรีวิชัยยกคือ ทวารวดี เรามีหลักฐานอีก เช่นลูกปัดขุดพบที่ไซยาที่เหมือนพบที่อุทอง ขอกกลับมาเล่าถึงรัชกาลที่ 3

เมืองไซยาสมัยนั้นอีกนิดคือหลังจากพระองค์สวรรคตแล้ว โอรสของพระองค์ที่ชวามาหล่อรูปพระบิดาด้วยสัมฤทธิ์เหมือนกับรูปหล่อที่ชวา นอกจากนี้มีมาพบที่ซิลากาวิก (หลักที่ 23) ด้านหน้าไม่มีพระนามพระบิดาของพระองค์เลยเติมพระนามพระวิษณุไว้ หลักซิลากาวิกจึงทำให้เราได้ทราบว่รัชกาลที่ 3 มีพระนามเช่นนั้น

รูสมิแล ขอให้ท่านอธิบายเครื่องประดับรูปพระโพธิสัตว์ให้ทราบพอย่อ ๆ ครับ

นายธรรมทาส เครื่องประดับกายรูปปั้นหรือรูปหล่อพระโพธิสัตว์นั้น คงได้มาจากบุคคลศรีวิชัยยุคนั้น คือหัวกวางเป็นสัญลักษณ์ของโพธิสัตว์ ผ้าสะพายหรือสายสะพานคือหนังกวางสำหรับเอาไว้บู๊นึ่ง เพราะฉะนั้นพระองค์เป็นทั้งโยคี พระโพธิสัตว์และกษัตริย์

รูสมิแล ชาวบ้านและพระภิกษุตลอดจนถึงพระเจ้าแผ่นดินสมัยนั้นที่ไซยานับถือพุทธศาสนานิกายใด

นายธรรมทาส ชาวบ้านและพระภิกษุเป็นพุทธนิกายเถรวาท ส่วนพระเจ้าแผ่นดินเป็นนิกายมหายานโดยท่านถือว่า เป็นทั้งพระโพธิสัตว์ คือท่านบรรลุมรรคผลไปพลาง ท่านสอนราษฎรให้เข้าใจพุทธศาสนาไปพลาง และท่านปกครองบ้านเมืองไปพลาง

รูสมิแล ลังกาสุกะที่เข้าใจว่าเป็นเมืองโบราณที่ปัตตานีนั้นร่วมสมัยกับศรีวิชัยอย่างไรบ้างครับ

นายธรรมทาส ลังกาสุกะเป็นเมืองที่สำคัญแห่งหนึ่งของศรีวิชัยพร้อม ๆ กับไซยา นครศรีธรรมราชและกลันตัน โดยเฉพาะลังกาสุกะหรือปัตตานีนั้นเป็นเมืองท่าเรือต่างประเทศมาตลอดเวลา 2,000 ปี

รูสมิแล ไทยมุสลิมที่พุมเรียง

อำเภอไชยา อพยพมาจากที่ใดครับ

นายธรรมทาส มาจากแขกศรีวิชัย สมัยกองทัพไทยไปตีแหลมมลายูแล้ว ไปยึดศรีวิชัยมุสลิมมาไว้ที่ท่าชนะบ้าง พุมเรียงไว้ และที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง ซึ่งไม่สามารถสืบได้ว่าเป็นเชลยศึกสมัยใด

รูสมิแล ช่วงนี้ ท่านกำลังค้นคว้าและจะเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไรอีกครับ

นายธรรมทาส กำลังเขียนประวัติศาสตร์ทวารวดี เรื่องพูนันจะพลิกมาเป็นของไทย เพราะฝรั่งทำศรีวิชัยไว้ผิดที่คือไปไว้ที่ปาเลมบังความจริงปาเลมบังเป็นส่วนหนึ่งของไศเลนทรวังศ์เท่านั้น การประชุมสัมมนา 2 ครั้งที่ผ่านมาผมได้อ่านเอกสารที่คุณเทพชัยส่งมา เรื่องศรีวิชัยอยู่ที่ไหนนั่นท่านจันทร์บอกว่าเถียงกันก็เสียเวลาเปล่าผมเห็นด้วยทีเดียว ผมว่านักวิชาการรุ่นใหม่มีอะไรก็เขียนขึ้นมาซี เพื่อจะได้หาความถูกต้องกัน

รูสมิแล ผมขอถามเป็นข้อสุดท้ายคือต้องการทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการค้นคว้าเกี่ยวกับศรีวิชัยในประเทศไทยว่าก้าวหน้าเพียงใด

นายธรรมทาส การค้นคว้าเรื่องนี้เราไม่ได้ทำกันอย่างจริงจัง มีทำกันเพียงคนสองคน ผู้ต่างประเทศไม่ได้ตัวอย่างที่มาเลเซียมหาวิทยาลัยที่กัวลาลัมเปอร์ เขาให้ความสนใจมาก โชคดีพิเศษเขาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์เขาศึกษาพิมพ์หนังสือออกมาหลายเล่ม ถูกผิดเขาไม่กลัว ผมหวังทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ควรแข่งขันเรื่องนี้กับเขาด้วย

รูสมิแล ผมขอขอบคุณมากครับ ที่ท่านให้ความรู้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ศรีวิชัย